

İşitme Engelli Milli Sporcular ile Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması *

Önder KARAKOÇ¹, Bilal ÇOBAN², Nurettin KONAR³

¹ Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gaziantep

² Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Elazığ.

³ İstanbul Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İstanbul (e-mail: nk@nurettinkonar.com).

* 10-12 Kasım 2010 tarihinde Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Kongresinde Poster Bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Bu araştırma, milli takım düzeyindeki işitme engelli sporcular ile spor yapmayan işitme engelli bireylerin benlik saygılarının belirlenerek, bu iki grubun benlik saygı düzeyleri arasındaki farkların anlamlılık düzeylerini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Milli Takım düzeyindeki işitme engelli sporcular ile spor yapmayan işitme engelli bireylerin benlik saygıları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. İşitme engelli milli takımında yarışan mücadele sporlarından judo sporcuları ile spor yapmayan işitme engelli bireylerin benlik saygıları arasındaki farklılıklara bakılmıştır. İşitme engelli milli takımında spor yapan voleybol sporcuları ile spor yapmayan işitme engelli ergenlerin benlik saygıları arasındaki farklılıkları incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 2009 yılında TAIWAN da yapılan işitme engelliler olimpiyatları (DEAFOLYMPIC) milli takımındaki sporcuların bir bölümü katılmıştır. Çalışmanın örneklemini 23 deney (milli sporcular) ve 30'u kontrol (işitme engelli spor yapmayan) bireyler olmak üzere toplam 53 gönüllü kişiden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Demografik özellikleri belirlemek için, araştırmacı tarafından hazırlanmış, kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde 'Mann Whitney U Testi' SPSS 11.5 istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin analizi ile istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışma sonucunda, spor yapan işitme engellilerin, spor yapmayan işitme engellilere göre benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Spor, işitme engelli bireylerin duygusal niteliklerindeki olumlu etkilerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İşitme engelli, benlik saygısı, spor.

The Differences between Deaf Athletes and Deaf Non Athletes in the Levels of Self Respect

ABSTRACT

This research aims to determine and find the significance level of the difference of self respect of handicapped national team level athletes and people who are not involved in sports activities. The relationships of self respects of handicapped national team level athletes and people who are not involved in sports activities were examined. We looked into the differences of self respect between athletes who compete in deaf handicapped national Judo team, which is a martial art sports branch, and people who are not involved in sports activities. We looked into the self respect relationship between sportsmen who compete in deaf handicapped national volleyball team and people who are not involved in sports activities. A portion of athletes from deaf Olympics team held in Taiwan (DEAFOLYMPIC) participated in the research. The sample of this study consists of 53 voluntary participating people in whom 23 of them are experiment (national athlete) and 30 are sedentary (non athlete deaf). Coppersmith self respect scale is employed. A personal information form that was prepared by the researcher was use to determine the demographic properties. SPSS 11.5 statistical package program was used to conduct 'Mann Whitney U Test' analyses with the data. A statistically significant difference was found in this study. In this study the self respect of deaf handicapped athletes is found to be higher than the deaf handicapped people who are not involved in sports activities. It is seen that sports affects personal character of hearing impaired people.

Keywords: Hearing impaired, self esteem, sports.

GİRİŞ

Kişiliği etkileyen en önemli faktör olan benlik, kişiliğin özel yanı olarak da tanımlanabilir. Bu bakımdan benlik, fertlerin yetenekleri, değer yargıları, emel ve ideallerine ilişkin kanaatlerinin dinamik bir bileşeni olarak, ruhsal ve bedensel bir kavramdır. Ferdin fiziksel ve zihinsel potansiyelinin tamamı ve bu potansiyeline göre kendini değerlendirmesi olarak tarif edilebilir (16,23).

Benlik kavramı, ferdin kendi kimliğinin farkında olmasıdır (12). Benlik saygısını ise insan davranışlarını belirleyen önemli bir kişilik değişkeni olarak tarif edebiliriz (23).

Fiziksel yeteneklerdeki beceri ve başarının benlik kavramının gelişimine önemli katkılarda bulunduğu birçok eğitimci, psikolog, terapist, sosyal hizmet uzmanı ve engelliler sporu uzmanınca vurgulanmaktadır (10).

Engellilerin hareketlilik, oyun ve sportif aktiviteler içinde bulunmaları, engelli çocuk ve gençlerle yetişkinlerin olumlu psiko-motor ve kişilik gelişimine etkisinin olduğu birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır (3,4,6,13,18,24).

Yapılan çalışmalarda; engelliler için Beden eğitimi ve spor uygulamalarının, çocuk ve gençler için eğlenceli, stresten uzak, sosyal etkileşimi ve kişilik gelişimini teşvik eder tarzdan olması gerektiği vurgulanmaktadır (26).

Benlik saygısı yüksek gençler, başarıya çok önem verir ve yarışma gerektiren uğraşları seçerler. Kişinin benlik saygısının yüksek olması başkaları tarafından da değerli bulunduğu inancını pekiştirir. Benlik saygısının düşük olması ise başkalarınca olumsuz değerlendirildiği inancını pekiştirir (34).

İşitme engelliliği; sağır, ağır işitme kaybı, işitme yetersizliği, işitme bozukluğu gibi kavramlar ile tanımlanabilmektedirler (2). Bazı konu ile ilgili yazarlar ve uzmanlar çok hafiften orta dereceye kadar olan işitme kaybını işitme yetersizliği olarak tanımlarken, bazıları da hafif veya ağır herhangi bir işitme kaybını işitme yetersizliği olarak tanımlamaktadırlar (31). Ancak işitme kaybı olan bütün bireyleri tanımlamak için işitme yetersizliği kavramı en sık kullanılan kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (2,9).

İşitme yetisinin bir kısmının ya da tamamının kaybedilmesinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler sebebiyle özel eğitim ihtiyacı olan bireye işitme yetersizliği olan birey denir (19).

İşitme kaybı, işitme mekanizmasının doğum öncesi, doğum anı, doğum sonrası ve kalıtsal sebeplere bağlı olarak zarar görmesi veya sesleri algılama ve anlama yollarının engellenmesinde ortaya çıkar. İşitme mekanizmasının işlevde bulunduğu çalışma sürecini bilmemiz, işitme yetersizliğinin durumunu bilmemiz hakkında bize bilgi verebilir (27).

İşitme kaybının yüksekliği ses şiddetinin desibel cinsinden ölçülmesi ile belirlenir. Her gün duyduğumuz seslerin çoğu 250 ile 6000 Hz arasındadır. Karşılıklı konuşma genellikle 45 dB ile 50 dB şiddetindedir. 20 ile 20.000 Hz ve 0 ile 120 dB arasında duyma normal işitme aralığıdır ve bu kişiler normal işitme gücüne sahip kişilerdir (2).

Orta kulak hastalığı veya akut orta kulak iltihabı çocuklardaki işitme kayıplarının başlıca sebeplerindendir (Turnbull, Turnbull/Wehmeyer, 2007). Enfeksiyon sıklığı ve süresine bağlı olarak ortaya çıkan dil bozuklukları akademik gelişimi etkileyebilir. Kronikleşmiş ve tedavi edilmeyen orta kulak iltihabı kulak zarına zarar vererek aralıklı işitme kayıplarına sebebiyet verebilir (27).

İşitme engelli bireylerde erken teşhis erken müdahalenin ilk aşamasıdır. Erken teşhis işitme yetersizliği olan bireylerin hayatlarını olumlu etkiler (17,33).

İşitme cihazına ihtiyaç duyanların kullanmalarının bir an önce sağlanması ve doğru yaklaşımlarla zaman geçirmeden eğitim faaliyetlerine başlanması gerekmektedir. Engel, erken teşhis edildiği ve uygun işitme cihazı kullanıldığı takdirde bu çocuklar, içinde yaşadığı ortama daha kolay uyum sağlayabilecekler ve birey olmanın mutluluğunu yaşayacaklardır (8).

Okul öncesi dönemden başlayarak çocukluk dönemi boyunca sağlanan sportif etkinlik olanakları işitme engelli çocuklara dil ve sosyal becerileri edinmek için gerekli iletişim fırsatlarını sunacaktır. İşitme engelli çocuklar böyle bir ortamda dili kullanma yollarına sahip olacak, yaşatlarını ve hareket ortamındaki yetişkinleri izleyerek hem fiziksel gelişimlerini hem de sosyal alandaki becerilerini geliştirebileceklerdir (8).

Engelliler sporu tümüyle topluma kazandırma (Engegrasyon) ve rehabilitasyon amaçlıdır (14). Engelliler sporu engellilerin yaşam kalitesini artırmaya yöneliktir. Engelliler sporunun en büyük hedefi, engellilerin kişiliğini pozitif yönde etkileyerek meslek ve sosyal hayatına önemli katkılarda bulunmaktır (5,15).

Schüle yaptığı bir araştırmada; spor yapan engellilerin, spor yapmayan engellilere göre toplum hayatında daha iyi sosyal ilişkiler içinde olduğunu vurgulamıştır (25).

Tiryaki ve arkadaşları, yaptıkları bir araştırmada da spor yapanların yapmayanlara göre daha dışa dönük ve duygusal olarak dengeli olduklarını belirtmişlerdir (28).

Araştırma kapsamına işitme engellilerin alınması, bu çalışmanın, sporla ilgili diğer yapılan benlik saygısı araştırmalarından ayrılan yönlerinden biridir. İşitme engelli spor yapanlar ile spor faaliyetlerine katılmayan işitme engellilerin benlik saygıları ile ilgili bu araştırma ile sporun işitme engelli bireyler üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmada; milli takım düzeyindeki İşitme engelli Judocu ve Voleybolcularla spor yapmayan işitme engelli bireylerin benlik saygısının araştırılarak değerlendirilmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Araştırmaya 2009 Deafolimpik Oyunlarında Ülkemizi temsil eden 10 Judocu, 13 Voleybolcu ile spor yapmayan 30 İşitme Engelli olmak üzere toplam 53 İşitme Engelli gönüllü olarak katılmıştır. Anketler katılımcılara Türk İşaret Dili Tercümanları yardımıyla doldurtulmuştur.

Araştırmaya katılan Judocuların yaş ortalamaları 23, Voleybolcuların 22.5 ve spor yapmayanların ise 22.4 yıl olarak tespit edilmiştir.

Araştırmada, yetişkin engelli bireylere uygun olarak hazırlanan “Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri”nin kısa formu kullanılmıştır. Beklenen cevaplara verilen doğru cevaplar için “1”, diğer cevaplara ise “0” puan verilmiştir. Ankete katılanların kişisel bilgilerinin toplamak amacıyla da “Kişisel Bilgi Formu” düzenlenmiştir.

Envanterden alınabilecek en yüksek puan 100, en düşük puan ise 0’dır. Envanterden alınan puan yükseldikçe bireylerin benlik saygıları da yükselmektedir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 11.5 istatistik programı kullanılmıştır. Envanter ve kişisel bilgi formu ile verilerin çözümlenmesinde;

frekans dağılımı, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiştir. Öncelikle gruplar spor yapan ve spor yapmayanlar olarak iki gruba ayrılmıştır. Spor yapan gruplar da kendi aralarında, Judo ve Voleybol olarak iki farklı gruba ayrılmıştır. Grupların benlik saygıları arasındaki farkların anlamlılık düzeyini belirlemek için, “Mann Whitney U Testi” kullanılarak 0.01 ve 0.05 anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

BULGULAR

Tablo1’e bakıldığında, araştırmaya katılan deneklerin eğitim düzeyleri, %60.4 ilkokul, %34 lise, %3.8 ortaokul ve bir kişinin de sadece okur-yazar olduğu belirlendi. Ekonomik durumlarına baktığımızda ise; % 64.2 sinin 400-600 TL arasında, %15.1’ inin 200-400 TL, %11.3 unun 800-1000 TL ve % 9.4 ünün 1000 TL üzeri olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Milli Takım Düzeyindeki İşitme Engelli Sporcular ile Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Eğitim ve Ekonomik Durumları

Eğitim Durumu	n	%	Ekonomik Durum/Gelir	n	%
Okur-Yazar	1	1.9	200-400 TL	8	15.1
İlkokul	32	60.4	400-600TL	34	64.2
Ortaokul	2	3.8	800-1000TL	6	11.3
Lise	18	34.0	1000TL ve Üzeri	5	9.4
Toplam	53	100	Toplam	53	100

Tablo 2. Milli Takım Düzeyindeki İşitme Engelli Sporcular ile Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Benlik Saygısı

	n	X±SD	Ort. Arası Fark (±SD)	Z	P
Sporcu	23	63,65±2,41	12,18±2,7	-3,709	0,000*
Spor Yapmayan	30	63,65±2,41			

* p<0.01

Tablo 3. İşitme Engelli Milli Takım Judocuları ile Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Benlik Saygısı

	n	X±SD	Ort. Arası Fark (±SD)	Z	P
Judo	10	69,60±3,27	18,13±3,19	-3,902	0,000*
Spor Yapmayan	30	51,46±1,49			

* p<0.01

Tablo 4. İşitme Engelli Milli Takım Voleybolcuları ile Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Benlik Saygısı

	n	X±SD	Ort. Arası Fark±SD	Z	P
Voleybol	13	59,07±2,94	7,61±2,97	-2,170	0,030*
Spor Yapmayan	30	51,46±1,49			

* p<0.05

Araştırmaya katılan 23 işitme engelli üst düzey sporcunun benlik saygısı düzeyinin 63,65 olduğu, aynı şekilde işitme engelli spor yapmayan 30 kişinin benlik saygısı düzeyinin 51,46 olduğu belirlendi. İşitme engelli milli sporcuların benlik saygısı düzeylerinin, işitme engelli spor yapmayanlardan daha yüksek olduğu (p<0.01) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir (tablo 2).

Araştırmaya katılan 10 işitme engelli judocunun benlik saygısı düzeyinin 69,60 olduğu aynı şekilde işitme engelli spor yapmayan 30 deneğin benlik saygısı düzeyinin ise; 51,467 olduğu belirlendi. İşitme engelli milli judocuların benlik saygısı düzeylerinin işitme engelli spor yapmayanlardan daha yüksek olduğu (p<0.01) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir.

Tablo 5. İşitme Engelli Milli Takım Judocuları ile Milli Takım Voleybolcularının Benlik Saygılarının Karşılaştırılması

	n	X±SD	Ort. Arası Fark (±SD)	Z	P
Judo	10	69,60±3,27	10,52±4,41	-2,00	0,046*
Voleybol	13	59,07±2,94			

* p<0.05

Araştırmaya katılan 10 işitme engelli milli voleybolcunun benlik saygısı düzeyinin 59,07 olduğu, aynı şekilde 30 işitme engelli spor yapmayanların benlik saygısı düzeyinin, 51,46 olduğu belirlendi. İstatistiki değerlendirme sonucunda işitme engelli milli voleybolcuların işitme engelli spor yapmayanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu (p<0.05) tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan 10 işitme engelli judocunun benlik saygısı düzeyinin 69,60 olduğu, aynı şekilde işitme engelli milli takımındaki 13 voleybolcunun benlik saygısı düzeyinin, 59,07 olduğu belirlendi. İşitme engelli milli judocuların benlik saygısının, işitme engelli voleybolculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiş, (p<0.05) düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

TARTIŞMA

Milli Takım düzeyindeki işitme engelli sporcular ile spor yapmayan işitme engellilerin benlik saygıları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Spor yapma ile benlik saygısı arasında pozitif ilişki olduğu ve spor yapmanın benlik saygısını yükseltmede yararlı olduğu söylenebilir. Literatürde bu araştırma sonucunu destekleyen ve desteklemeyen birçok araştırma bulunmaktadır.

Yapılan bir çalışmada, dağcılık programına katılan kişilerin benlik saygısı ve benlik algıları puanlarının programa katılmayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yüzme programına katılan 9-14 yaşındaki çocukların yüzme programına katılmayanlara oranla, benlik saygılarının geliştiği belirtilmiştir (7).

Tiryaki (28), yaptıkları bir çalışmada, 222 sporcu ve 471 sporcu olmayan liselinin benlik saygılarını ve sosyo-demografik özelliklerini karşılaştırmışlardır. "Rosenberg Benlik Saygısı" kullanılan çalışmada bu değişkenler için sporcu olanlar ile sporcu olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Yegül ise, liseli erkek sporcular ile sporcu olmayanlar arasında, benlik saygısı ile benlik algısı puanları arasındaki ilişkileri çalıştığı çalışmada, sporcu olan bireyler ile sporcu olmayanlar arasında Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nin, benlik saygısı alt ölçeği puanlamasına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır (32).

Tufan yaptığı çalışmada, egzersiz yapmanın benlik saygısına olumlu etkisinin olduğunu belirtmiştir (29).

Gürhan (11), "Lise öğrencilerinin Benlik Tasarım Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler" adlı çalışmada, okul yaşamında serbest zaman etkinliklerine katılan ve spor yapan öğrencilerin, benlik tasarım düzeylerinin yapmayanlara göre üst seviyede olduğu belirtilmektedir.

Özgeylanı (21), liseli erkek sporcu ve sporcu olmayanların benlik kavramlarını karşılaştırdığı çalışmada, sporcuların daha yüksek benlik kavramına sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Beceri eğitimi ve benlik saygısının geliştirilmesine yönelik aktivitelerin, öğrencilerin genel, sosyal, aile, okul ve toplam benlik saygısı puanlarını yükselttiğini göstermektedir (1).

Konar (14), yaptığı çalışmada, spor yapan bedensel engellilerin spor yapmayan bedensel engellilere göre daha fazla benlik saygısına sahip olduklarını vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi, yukarıda kısaca sonuçları verilen araştırmaların bir bölümü, çalışmamızın sonucunu destekleyerek sporcu olanların, spor yapmayanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu belirtirken, diğer bir bölümü ise fark olmadığını belirtmektedir. Bu çalışmaya katılan milli takım düzeyindeki işitme engelli sporcular ile spor yapmayan işitme engellilerin benlik saygıları üzerinde yapılan çalışmalardan sporun engelli bireylerin benlik saygılarını olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Yukarıda belirtilen çalışma doğrultusunda, işitme engellilerin ailesinden, çevresinden, spor yapanlar için ise; birlikte çalıştıkları antrenörlerinin olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerinden de etkilenebileceği göz önünde bulundurulabilir. Bu çalışma sonucuna göre; engellilerin spora katılımının, kendi benlik saygılarını olumlu etkilediği söylenebilir.

İşitme engelli milli takım judocuları ile işitme engelli milli takım voleybolcularının benlik saygıları arasındaki farklılıkların incelendiği tablo'ya (Tablo 5) bakıldığında İşitme engelli milli Judocuların, işitme engelli milli Voleybolculara oranla daha yüksek (p<0,05) benlik saygısı değerlerine sahip oldukları görülmektedir.

İşitme engelli milli takım judocuları ile spor yapmayan işitme engellilerin benlik saygıları arasındaki ilişkide, judo sporu yapan işitme engelli sporcuların benlik saygılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Judonun mücadele ve bireysel spor olması, benlik

saygılarında yüksek değerlere ulaşılmasında bir etken olduğu söylenebilir.

İşitme engelli milli takım voleybolcuları ile spor yapmayan işitme engellilerin benlik saygıları arasındaki fark, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bulunmuş (tablo 4.), işitme engelli milli takım voleybolcularının benlik saygısı düzeylerinin, spor yapmayan işitme engellilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İşitme engelli bireylerin spora yönlendirilmesi ile benlik saygılarının daha yüksek olacağı söylenebilir.

Milli Takım düzeyindeki işitme engelli sporcular ile spor yapmayan işitme engellilerin ekonomik durumları arasındaki ilişki açısından bakıldığında, genel olarak ekonomik durumlarının iyi olmadığı ve ailelerinin okuma yazma oranının da düşük olduğu görülmüştür (tablo 1). İşitme engellilerin ve ailelerinin bilinçlendirilmesi, eğitim durumunun yükseltilmesi ve onlara imkân sağlanmasıyla sorunlarının bir nebze azaltılması hedeflenebilir.

"Lise öğrencilerinin Benlik Tasarım Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler" adlı araştırmaya göre, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelere mensup öğrencilerin benlik saygısı düzeyi, alt seviyelerdedir (11).

Rosenberg (1978), Eğitim-benlik tasarımı, meslek-benlik tasarımı ve gelir-benlik tasarımı arasındaki ilişkiyi incelemiş ve eğitim, gelir ve meslek bakımından daha üst düzeyde olanlar lehine anlamlı farklar olduğunu belirlemiştir.

Sosyo-ekonomik bakımdan dezavantajlı öğrencilerin, çeşitli özellikleri ile ilgili bulunan bir araştırmasında, bu gibi öğrencilerin zihinsel yetenek ve kavrama güçlerine ilişkin benlik kavramı düzeylerinin dezavantajlı olmayan öğrencilere göre daha düşük olduğunu vurgulamıştır (30).

Türkiye’de en önemli sorunlardan olan engelli bireylerin topluma kazandırılması, kendileriyle barışık ve çevrede hor görülmeden yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak amacıyla onları çeşitli aktivitelere hazırlamak gerekmektedir. Bunun sağlanması, engellilerin ve toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesiyle gerçekleştirilebilir.

İşitme engellilerin eğitilmesine ne kadar önem versek de spor anlamında özel eğitimli beden eğitimi branş öğretmenleri hala Türkiye’de yetişmemektedir. Türkiye’de işitme engelliler okuluna atanan tüm öğretmenler özel eğitim öğretmenleri hariç, onların işaret diline hakim değildir. Ancak zaman ve tecrübe, bazen de kurslar alarak görev süresince iletişimde mecbur olduklarından bu dili öğrenmektedirler.

Araştırmada, benlik saygısında sporun ne kadar etkili olduğu belirtilmiştir. Ancak bu çalışmaları yaptıracak, nitelikli, bilgi sahibi beden eğitimi öğretmenleri ve çeşitli branşlarda antrenörler yetiştirilmelidir. Gönüllü çalışmak isteyen eğitimli

kişiler desteklenmelidir. Tesis, malzeme, araç-gereç ve uygun spor ortamları sağlanmalıdır.

Toplumun işitme engellilerle iletişim kurma ve bu bireylerin genel özellikleri konusunda bilgilendirilmesi ve işitme engellilerin sadece bireysel farklılıkları olan bireyler olarak görülmelerini sağlamak için bilgilendirici programlar ve broşürler hazırlanmalıdır.

Başarılı olan engelli sporcuların örneğin işitme engelli okullarında görev yapabilmeleri için gerekli eğitim, üniversite altyapıları hazırlanarak, bu eğitimi aldıktan sonra daha iyi iletişim kuracakları okullarda beden eğitimi öğretmeni ve antrenör olarak istihdam edilmeleri sağlanmalıdır.

İşitme engellilerin kendilerini tanıyabilmeleri ve kişiliklerini geliştirebilmelerine olanak sağlayacak eğitim ortamının oluşturulması, başarılı ve ruh sağlığı yerinde bireyler yetiştirmek için benlik saygısı düzeyini yükseltici ve olumlu yönde etkileyebilecek sanat-spor ve sosyal etkinliklere yer verilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, bu araştırma kapsamında, engelliler ve ailelerinin yaşadığı sorunlara çözüm bulmak, engelli bireylerin kendilerine yetebilen ve üretken bireyler olarak toplumsal hayata tam katılımlarını sağlamak gereklidir. Yaşam kalitelerini arttırmak için, işitme engelli milli sporcular ile ve spor yapmayan işitme engelli bireylerin benlik saygılarının ölçülerek, işitme engelli milli sporcuların, spor yapmayan işitme engelli bireylerden benlik saygıları düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın daha önce sporla ilgili yapılan benlik saygısı araştırmaları kapsamı genişletilerek, sporun benlik saygısını nasıl etkilediği konusunda yapılacak çalışmalara ışık tutacağı söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Aksaray S. Ergenlerde Benlik Saygısı Geliştirmede Beceri eğitimi ve Aktivite Merkezli Programların Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. 2003.
2. Avcıoğlu H. İşitme Yetersizliği olan öğrenciler. in: Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, Editör: Diken, Hİ, Pegem Akademi, Ankara, 2008, s.167-211.
3. Beasley CR. (1982): "Effects of a jogging programme on cardiovascular fitness and working performance on mentally retarded adults.", American Journal of Mental Deficiency, 1982; 86 (6): 609-613.
4. Beuter A. Effect of mainstreaming on motor performance of intellectually normal and trainable mental retarded students. American Corrective Therapy Journal, 1983: 37(2); 48-52.
5. Brettschneider UD, Rheker U. Bewegung, Spiel und Sport mit behinderten Kindern und Jugendlichen.", Materialien zum Sport in Nordrhein-Westfalen, Heft 45, Ministerium für Stadtentwicklung, Kultur und Sport des Landes Nordrhein-Westfalen, 1996.

6. Chasey W, Wyrick W. Effects of a physical developmental program on psychomotor ability of retarded children American Journal of Mental Defficiency, 1971: 75; 566-570.
7. Çuhadaroğlu F. Üniversite Gençliğinde Kimlik Bocalamaları. Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları, Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 1989.
8. Ertürk B. İşitme Engelli Çocukların Ailelerine Öneriler. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. Ankara, 2003.
9. Friend M. Special Education. Contemporary perspectives for school professionals. Boston: Allyn and Bacon, 2006.
10. Gallahue D, Ozmun JC. Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults. C. Brown & Benchmark Publishers, p. 541, Dubuque, 1995.
11. Gürhan C. Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarını Etkileyen Bazı Etmenler. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.
12. İvizler C, Karagözoğlu C. Sporda Başarının Psikolojisi. İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1997, s. 185.
13. Keller M. Implementing an adaptive physical education program for educable mentally retarded children, kindergarten through third grade. Practicum Report I, Nova University. Florida, 1983, p.43.
14. Konar N. [www.zb-sport.dshs-koeln.de/Dissertationen/ .../Nurettin-Konar.html](http://www.zb-sport.dshs-koeln.de/Dissertationen/.../Nurettin-Konar.html), 2006.
15. Kosel H, Froböse I. Rehabilitation und Behindertensport. Körper- und Sinnesbehinderte. München, Pflaum Verlag, 1999, p. 299.
16. Lawrence D. (1988): Enhancing Self-Esteem in the Classroom. Paul Chapman Publishing Ltd. 1988.
17. Nittrouer S, Burton LR. The role of early language experience in the development of speech perception and language processing abilities in children with hearing loss. The Volta Review, 2003: 103, 5-57.
18. Oliver JN. The Effects of Physical Conditioning on the Sociometric Status of Educationally Sub-normal boys. Physical Education, 1960: 156; 38-46.
19. ÖEHY Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete. 2006.
20. Özer DS. Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor.?, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
21. Özgeylanı FH. Self-Concept and Body Image of High School Male Athletes and Non Athletes. Non-published postgraduate thesis, ODTÜ Ankara, 1993.
22. Pişkin M. Özsaygıyı Geliştirme Eğitimi. In: İlköğretimde Rehberlik, Editör: Kuzgun Y, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 6. Baskı, 2006, s.95-125.
23. Pişkin M. Türk ve İngiliz Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Yönünden Karşılaştırılması. III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Kongre Kitabı. Adana: Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayını. 1997
24. Rarick GL, Widdop JH, Broadhead GD. Physical Fitness and Motor Performance of educable mentally retarded children. implications for curriculum development, U.S Office of Education, Washington, 1976.
25. Schüle K. Effektivität und Effizienz in der Rehabilitation. Richarz Yayınevi, St. Augustin, 1987.
26. Sherril C. Leadership training in adapted physical education. Human Kinetics Books, Champaign, Illinois, 1988, p. 266-280.
27. Smith DD. Introduction to special education: teaching in an age of challenge (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon, 2007.
28. Tiryaki Ş. Spor Psikolojisi Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama. I. Baskı, Eylül Yayınevi, 109. İstanbul, 2000.
29. Tufan B. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Bir İnceleme. XXIV Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. Gata Ankara, 1988.
30. Türker V. Ankara'daki üç Lisede Sosyo-Ekonomik Bakımdan Avantajsız Öğrencilerin Çeşitli Özellikleri ve Belli Başlı Eğitim Sorunları. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1977.
31. Werts MG, Culatta RA, Topkins JR. Fundamentals of Special Education: What every teacher needs to know. (2nd Ed.), Illus: Upper Saddle River NJ: Pearson/Merrill Prentice Hall, 2006.
32. Yegül IB. Liseli Erkek Sporcular ile Sporcu Olmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Atletik Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1999.
33. Yoshinaga-Itano C, Sedey A. Early speech development in children who are deaf or hard-of-hearing: Interrelationships with language and hearing. The Volta Review, 2000: 100; 181-211.
34. Yörükoğlu A. Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Eğitimi ve Ruhsal Sorunları. 5.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sosyal ve Felsefi Eserler Dizisi, İstanbul, 1988.